МР САША ГАЈИЋ, ЈЕДАН ОД ВОДЕЋИХ СРПСКИХ ПОЛИТИКОЛОГА И АНАЛИТИЧАРА МЛАЂЕ ГЕНЕРАЦИЈЕ, ЕКСКЛУЗИВНО ЗА „НАЦИЈУ”

**Епоха без преседана**

Класична моћ, одувек присутна, сада је добила нове видове. Она се вештије маскира и уз помоћ нових технологија, са којима маршира руку под руку, остварује утицај на појединце и увелико дотрајале политичке системе прошлих епоха силином и дубином без преседана у досадашњој историји... Униполарни глобализам свакако неће моћи да заживи у пуном облику, онако како би његови оптимистичкији заговорници прижељкивали, али смо још увек поприлично далеко и од мултиполарног света који призивају они што су лоше прошли или су незадовољни својим положајем у оваквом „постнационалном глобалном систему”. Ипак, ствари се неминовно крећу у правцу реакције на униполарни глобализам

**НАЦИЈА ПРЕС**

Новосађанин (1973), правник и политиколог, сарадник Института за европске студије у Београду, један од најважнијих аутора угледног часописа „Нова српска политичка мисао”. Бави се првенствено феноменима међународне и културне политике, секундарно

и унутрашњом политиком. Један је од ретких у српској политикологији који схвата важност и истрајно осветљава појаве и процесе на пољу поп-културе и поп-политике.

Саша Гајић у „Нацији".

**• Бавите се, поред осталог, колосалним питањем међународног поретка (питањем које је у овој нашој епохи у значајној мери постало и идеолошко). Шта је у овом „новом глобалном поретку" заиста ново, а шта смо могли да видимо и у ранијим?**

Прецизније речено, моја интересовања су усмерена на проучавање трансформације досадашњег класичног, државоцентричног међународног поретка и његовог постепеног претварања у нови међународни поредак и њему следствене супранационалне творевине. Потпуно сте у праву када кажете да је ово крупно питање трансформације међународних односа оптерећено идеолошком визуром – та већ само терминолошко опредељење истраживача да квалификују савремену међународну стварност као међународни поредак, међународну заједницу или глобалну заједницу има јасне вредносне импликације. Суштинска разлика овог још увек настајућег новог поретка у међународним односима је чињеница да су његове раније историјске претече, империјални пројекти, имали метафизичку, религиозну, односно сакралну димензију као осовину око које је израстало политичко устројство, то јест тако конципирани поредак. У модерном случају, метафизичка вертикала је наизглед уступила место самодовољном антропоцентризму и интересном удруживању, које је прво изградило класичне суверенитете територијалних политичких заједница, то јест националних држава, а сада их разграђује под неумитним утицајима дифузије и концентрације моћи на вишем супранационалном нивоу. Класична моћ, одувек присутна, сада је добила нове видове. Она се вештије маскира и уз помоћ нових технологија, са којима маршира руку под руку, остварује утицај на појединце и увелико дотрајале политичке системе прошлих епоха силином и дубином без преседана у досадашњој историји. Могло би се рећи да је комбинација технолошких иновација и антропоцентристичког интересног удруживања (интегрисања) по први пут у историји довела један поредак, један концепт света, на праг да заиста постане глобалан и по обиму и по дубини. Силина пропагирања како овај „најбољи од свих" поредака нема алтернативу и стварно непостојање озбиљних алтернативних глобалних концепција и визија представља битну новину у историјској еволуцији универзалних идеја и њихових остварења.

НАДОМАК НОВЕ РАВНОТЕЖЕ

**• Средиште главне светске геополитичке игре измештено је у Средњу Азију, пре свега у Каспијски басен (којим сте се бавили и у свом магистарском истраживању). Шта ће то донети свету на краћи, средњи и дужи рок?**

Моје је дубоко уверење да је Каспијско подручје, у којем се збиља одвија веома битна геополитичка игра (такозвана „Нова велика игра"), значајно за будућност света у XXI веку, али не и пресудно, барем не гледано самостално, већ у контексту развоја догађаја у другим, ипак важнијим светским регионима, као што су Европа и Далеки Исток. Кључне димензије светске геополитике одвијају се на међурегионалној релацији између САД, ЕУ, Русије, Блиског и Далеког Истока и Средње Азије. Процене развоја „Нове велике игре" између кључних политичких субјеката на подручју евроазијског континента пре указују (и поред могуће радикализације прилика на ограниченим просторима једне или неколицине држава) на нову равнотежу снага и поделу интересних сфера у наредном средњорочном и дугорочном периоду. Шири геополитички сукоб није немогућ у знатно дужем периоду, али је за сада његово избијање далеко од извесног. Непознаницу представља како ће се те интересне сфере у неком полуформираном мултиполаризму усталити, као и који ће простори трајније потпасти под чију интересну сферу.

**• Сматрате, дакле, да се на економској, политичкој, војној, технолошкој мапи модерног света не види нека реална алтернатива униполарном глобализму („америчком постнационалном глобалном систему")?**

За сада се такве алтернативе тек назиру јер су у повоју, и то више у реал-политичкој и енергетској сфери него у идејној и технолошкој. Униполарни глобализам свакако неће моћи да заживи у пуном облику, онако како би његови оптимистичкији заговорници

прижељкивали, али смо још увек поприлично далеко и од мултиполарног света који призивају они што су лоше прошли или су незадовољни својим положајем у оваквом „постнационалном глобалном систему". Ипак, ствари се неминовно крећу у правцу реакције на униполарни глобализам. Закономерностима реал-политике, која објашњава зближавање више субјеката ради међусобног удруживања моћи и формирања баланса снага, то ће на известан начин и у одређеној мери довести до истог. Овде би битну улогу могле да играју и међународне организације наслеђене из претходног, класично-државног периода, нарочито УН и њихова структура подешена спрам хладноратовске дистрибуције моћи. Та структура представља постојећи оквир којим је до извесне мере могуће бар обуздати униполарни глобализам, све док се нови баланс снага не институционализује и на простору међународног права и док, последично, не доведе до формирања нових облика међународних организација.

ЕЛИТА – ИЛИ СЛУЂЕНА ИЛИ ОТУЂЕНА

**Србија је своју државну политику у протеклих четврт века водила без правог разумевања кључних феномена данашњег света?**

Право је питање да ли је таква државна политика уопште и постојала, или се сводила, у најбољем случају, на низ изнуђених потеза, импровизација и реаговања на мах. Не само да наша државна политика није разумевала кључне феномене савременог света, него није била свесна ни себе, сопственог идентитета и положаја у том тако сложеном свету. Одатле потичу скоро све недаће.

**Да је то било друкчије, да ли би се бар неке ствари расплеле повољније по српски државни и националних интерес?**

О томе се заиста може само спекулисати. Да је бар постојало елементарно познавање себе и светских процеса, последице би вероватно биле сличне, мада нешто мање драстичне и са њима би смо се, јасно „утврђени" у то ко смо, шта представљамо и зашто смо ту, знатно лакше носили. Овако, већини наше политичке класе али и обичних грађана још увек није јасно шта нам се заправо од 1990. године наовамо десило а поготово не зашто, шта смо и ко смо ми и као појединци и као народ и ка чему то, упркос свему, треба да тежимо. О томе нам сведоче овдашње дубоке поделе и потпуно различита доживљавања и тумачења истих догађаја.

**Да ли се у садашњој српској политичкој класи, међу њеним релевантним представницима, нешто у томе променило набоље (и какви се ефекти могу очекивати)?**

И поред најискренијих жеља да нешто тако приметим, морам признати да је ситуација, благо речено, поразна. Уствари, стање међу елитама је неупоредиво горе него у преосталом делу „обичног" народа. Грађани много боље постављају стварну дијагнозу нашег политичког стања, изражавају реалније жеље и на истинитији начин сагледавају комплексност света, али немају потребне способности за деловање, нити могућности за утицање на доносиоце одлука, и што је једнако важно – услед општег разочарања и апатичности немају визију нити снаге да „погурају" реалне политичке опције у правцу остварења својих жеља и виђења. Политичка елита, која по својој природи служи друштву управо за ове намене, потпуно је или дезоријентисана или отуђена, окренута остварењу или ситносопственичких или пак крупних интереса спољних фактора.

ПОП-КУЛТУРА И ПОП-ПОЛИТИКА

**У више својих изврсних огледа потцртали сте тесну повезаност постмодерне поп-политике и масовне културе. У којој мери је масовна култура данас (гео)политички инструмент и како ти механизми заправо функционишу?**

Феномени поп-политике који извиру из правог мора продуката масовне културе представљају најбољи индикатор садашњице, откривајући нам при томе и путоказе сутрашњице, јер, не заборавимо, динамика живота и историја имају своје полазиште у свету идеја много више него у природним нагонима. Иако ови феномени које спомињете претежније демонстрирају спонтани израз положаја постмодерног човека у глобализујућем свету, и у исти мах нам представљају драгоцени показатељ његовог спољашњег и унутрашњег стања, то јест укупност његових дилема, емоција и стремљења, у једном мањем делу културне продукције, без бојазни од претеривања, могло би се говорити и о коришћењу масовне културе у политичке, па и геополитичке намене. У овом би се сегменту феномени поп-културе могли уврстити било у категорије „меке моћи", односно утицаја на људску вољу путем њеног потчињавања пласираним вредносним оријентацијама. То, ако се ради свесно и плански, не представља ништа друго до културну пропаганду коју познају, у нешто мање софистицираном виду, све претходне епохе и цивилизације.

Механизми сваког, па и културно-политичког утицаја су увек исти. Битно је да је увек то деловање усмерено на субјектову представу о самом себи, на његове мотиве, жеље и вредности, док се циљана промена представља као нешто што ту представу или положај побољшава, по могућству слободно и природно, како у његовим очима, тако и у очима других субјеката. Савршено је свеједно какве су праве последице ових утицаја ако је њима изложени субјект задовољен и са њима сагласан.

**У идентитетском инжењерингу који се дуго већ спроводи у Србији (или над Србијом), „битка за омладину" постала је прворазредно питање. Према Вашим истраживањима, каква се битна померања могу уочити у погледу на свет српске омладине, као и у приступу омладини од стране политичких странака, Цркве, државе, идеолошких центара моћи?**

Млађе генерације у Србији, генерално гледано, не потпадају под доминанти утицај ни једне од страначких групација нити идеолошких центара моћи, али су под делимичним утицајем свих њих. Они своје битне животне ставове изграђују на основу конгломерата условљавања којима су изложени и које усвајају неселективно, често несвесни њихове међусобне искључивости или прихватајући некритички поједина општа места на један површан, формалан начин, што је сасвим разумљиво с обзиром на њихове године те непостојање истинских ауторитета и вредности са којим би се у великој мери могли идентификовати. То што је већина њих у пуном смислу вредносно-идеолошки неопредељена представља у исти мах и предност иману у савременом постмодерном добу, у којем класична рационално-вредносна припадања ионако постају секундарна у односу на медијско-сензуалне утицаје. Поред тога, позната је потреба адолесцената да наступају насупрот наметнутим ауторитетима и често иду контра доминантне струје. У томе смислу, они углавном и нису наклоњени савременом идеолошком мејнстриму оличеном у неолибералној транзицији и евроатлантским интеграцијама. Са друге стране, већина њих, што из лакомислености, што из незнања, прихвата у извесном обиму скривене, а наизглед аполитичне нуспроизводе ових доминантних идеолошких концепата те њихове поједине животне рецепте. Чине то не толико са уверењем у њихову истинитост, већ из убеђења да је та „општа жвака" нужна да се дође до свега онога што младима „срце иште" – удобности, провода и неоптерећености. Садашње младе генерације су једноставно незаинтересоване за „тешке приче" којима су од најмањих ногу изложени до презасићења. Они су врло практични и скептични спрам тих „великих прича", делом зато што прозиру да се иза њих крију голи интереси њихових гласноговорника, а делом због сопственог егоизма и конформизма који се негује у срединама где расту и сазревају. Дискурс којим овдашње државне структуре, политичке странке и црквене организације наступају спрам младих је застарео и неадекватан. Он је плод неразумевања и младих и њихове дилеме у свету који се брзо мења, те није у стању да им пружи иоле трајније егзистенцијално утемељење. Ако се неки од тих утицаја остваре, они су по правилу површни, привремени и сачињавају, са осталим утицајима које млади свакодневно апсорбују, један вредносни „микс" који се најчешће држи на емоцијама протеста спрам неправедности света и лоших стартних позиција младих у њему. Логично, после наступају разочарања и даља лутања младих у потрази за трајним животним оријентацијама, која се, на жалост, све чешће са њиховим одрастањем завршавају у плићацима опортунизма „врлог новог света".

ВАПАЈ ЗА ИСТИНСКОМ АЛТЕРНАТИВОМ

**Како се на ту популацију у Србији одражавају разне вештачке поделе нације, које углавном долазе из сфере политике и политичког дискурса?**

Већину њих то само отуђује од интересовања за јавни живот и гура их у сферу приватности, где ће наводно бити у стању да изграде и сачувају сопствени интегритет. Проблем је што су они, без имало сумње, и у том „неполитичком" свету такође изложени вредносним утицајима, увијеним идеолошким пројекцијама и предрасудама. Олако се усвајају виђења свог народа и околних народа, за узоре се узимају људи и средине о којима се не поседује ни приближно тачна представа, или се, упркос извесном политичком отклону, усвајају медијски пласиране предрасуде спрам нпр. поделе на урбану и руралну популацију, или, рецимо, спрам национално- историјске димензије која се више доживљава као некакав беспотребни терет него битна одлика личног идентитета. Посебно су опасне пројекције подела и супротстављања – попут оне која конфронтира „две Србије" уместо да их приближава, потенцирајући заблуду о непомирљивости и међусобној искључивости наводно „грађанског" и наводно „националног", тим више што су најгрлатији, екстремни поборници ових „борбених табора" лажни у сваком погледу, и у односу на наводне вредности које „заступају" и као алтернативе спрам својих опозита.

Тако, иако се млади на краће стазе не придобијају у већој мери ни за такозвану „грађанску" ни за такозвану „националну" политичко-вредносну опцију, они се посредно и постепено, са дистанце, касније све више окрећу ка једној од понуђених алтернатива, ваљда тражећи у њима праву, обједињавајућу и истинску, али таква се не појављује на хоризонту нити било шта показује да ће се, мимо партијских шанаца и успенушаних невладиних агитатора, вођених сујетама и огољеним материјалним интересима, ишта указати на друштвеној позорници која вапије за стварним алтернативама.

МАСКА „ДЕНАЦИФИКАЦИЈЕ" И СТВАРНИ ПРОЦЕСИ

**Након свега што се на нашим просторима збивало крајем прошлог века, и након програма „денацификације Србије" у првим годинама новог века, како оцењујете културу и културну сцену данашње Србије?**

Србија је бар што се тиче своје културне продукције земља средње снаге, далеко јача од култура са сличним бројем становника, али ипак, што је сасвим разумљиво, доста слабија од водећих светских националних култура. И поред тога, бројни талентовани појединци са ових простора у стању су да стану раме уз раме са највећим светским стваралоцима, који су, не заборавимо, у својој личној изградњи и каснијем раду имали неупоредиво боље услове од наших културних посленика. Проблем овдашње културе није само тај што јој друштво не пружа довољно добре услове, већ и што у извесној мери кочи овдашње ипак не мале преостале потенцијале, нарочито оне који су аутентични, односно изграђени на искуствима и искушењима којима су били изложени сви што су током протеклог периода живели на овим просторима. Ситуација је у култури слична као и у спорту. Полако се троше ранија велика имена и потенцијали из епоха када смо живели у већој и богатијој држави, док се нови потенцијали не изграђују или се олако крчме.

Што се тиче пројекта „денацификације" овдашње културе, он је, упркос напорима његових фанатичних заговорника, дефинитивно пропао, јер је, као огољени израз идеолошког силовања културне стварности, био потпуно неадекватан спрам животних чињеница и потреба људи. Ипак, иако је ово такозвано „денацификаторско" дисциплиновање културе у фази одумирања, и за сада опстаје још само у уским идеолошко-секташким круговима у већим урбаним центрима, прави циљ, а то је глобализација овдашње културе, одвија се пуним замахом, додуше без идеолошког алибија који је требало да пружи наводна „денацификација", већ силом голог економског условљавања.

ЗЛОДУХ КОНФОРМИЗМА И ПРЕПРИЧАВАЊА ОПШТИХ МЕСТА

**Да ли је српска политикологија у протеклих четврт века била на висини искушења**

**кроз која су пролазили народ и држава?**

Свакоме ко је макар и површно упознат са учинцима домаће политикологије и уопште продукције из најшире области друштвених наука јасно је да је стање у њој лоше, чак независно од историјских искушења. Феномени постмодерног доба о којима смо говорили потпуно су нетакнути од стране овдашњих истраживача, као и врло битне идентитетске, историјске и развојне теме, да и не говоримо о неким стратешким пројекцијама и проценама. Изгледа да су овдашњи истраживачи наше друштвене стварности такође подлегли духу конформизма и препричавања општих места политичко-коректних парадигми. Све се то дешава претежно због добијања стипендија, грантова и учествовања у бесплодним а материјално пробитачним пројектима нарученим од стране појединих имућнијих представника невладиног сектора, који се тако посредно показују као несвесни уништитељи стваралачко-критичког духа овдашње науке. Свакако, постоје и појединци од интегритета те групице ентузијаста, који на незнани начин опстају у нашим угледним часописима и научним установама, егзистирајући мимо свих тржишних закона, довијајући се да наставе своју научну делатност коју често доживљавају као својеврсну мисију за коју праву награду и накнаду неће добити у овоме свету и животу. Утолико више постојање оваквих научно-истаживачких група и појединаца заслужује истинско поштовање. **<**